

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชน ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างสูง ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขยายเครือข่ายของสถานีโทรทัศน์ ไปยังส่วนภูมิภาค และสามารถแพร่ภาพออกอากาศได้ครอบคลุมทั่วประเทศ

รายการข่าวโทรทัศน์ ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีความสดทันต่อเหตุการณ์ บอกเล่าข่าวสารต่างๆ ตลอดจนเรื่องราวของสังคมไทย ที่สามารถตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของประชาชนอย่างมากเช่นนี้ จึงเป็นรายการที่ประชาชนให้ความสนใจติดตาม ก่อให้เกิดการรับรู้ การยอมรับประชาคมติ และสามารถก่อให้เกิดสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคลที่เป็นข่าว เรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นข่าว องค์กร หรือสถาบันใดๆ ที่เป็นข่าว ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการเมือง การปกครองที่สามารถช่วยสร้างเสถียรภาพ หรือทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลได้ และสถานีโทรทัศน์เองก็ให้ความสำคัญกับรายการดังกล่าวอย่างสูง มีการแข่งขันทั้งทางด้านรูปแบบรายการ การนำเสนอเนื้อหา และเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในการผลิตรายการ ทั้งนี้เพราะทุกสถานีถือว่ารายการข่าว คือภาพพจน์และหน้าตาของสถานี

ที่ผ่านมาได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรายการข่าวโทรทัศน์ในแง่มุมต่างๆ ซึ่งน่าสนใจและมีประเด็นที่น่าจะทำการศึกษาต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของบทบาทของข่าวโทรทัศน์ ที่มีต่อสังคมไทย ซึ่งจากการศึกษาของนางสาวอมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล ในหัวข้อบทบาทของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพนั้น ผลการวิจัยสามารถวิเคราะห์เนื้อหาข่าวออกมาได้ 2 สถานภาพ คือ

1. สถานภาพในแบบที่ได้มาโดยความสามารถ (achieved status) หมายถึง ชาวที่ผู้สื่อข่าวไปสืบเสาะค้นหาเอง ซึ่งอาจเป็นชาวที่ได้จากแหล่งข่าวในหนังสือพิมพ์ หรือที่บรรณาธิการบอกให้ไปทำ หรืออาจเป็นการติดตามของผู้สื่อข่าวเองในความคืบหน้าของสถานการณ์ เรียกว่า ชาวที่กำหนดให้ไปทำ

2. สถานภาพที่ได้มาโดยการสืบทอด (ascribed status) หมายถึง ชาวที่หน่วยงานทั้งราชการและเอกชนแจ้งมา ซึ่งอาจจะแจ้งมาทางจดหมายเชิญไปทำข่าว หรือโทรศัพท์แจ้งมาเรียกว่า ชาวแจก และชาวฝากซึ่งอาจจะเป็นชาวที่ไม่อยู่ในความสนใจ แต่ผู้ที่มีอุปการะคุณ หรือผู้มีบุญคุณฝากมา หรือ ข่าวทางต้นสังกัดซึ่งอาจจะฝากมากับบุคคลากรฝ่ายข่าว ซึ่งทางฝ่ายข่าว จะต้องนำมาพิจารณาคุณค่าของข่าว ตามนโยบายของทางสถานี

และนางสาวอมรพรรณ ชุ่มโชคชัยกุล ได้วิเคราะห์บทบาทของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพตามเนื้อหาข่าวดังนี้

1. เนื้อหาข่าวโทรทัศน์ ที่ให้สถานภาพแบบที่ได้มาโดยความสามารถ มีลักษณะ เป็นการให้สถานภาพใหม่ที่แตกต่างจากที่มีอยู่ การให้สถานภาพอีกสถานภาพหนึ่ง เพิ่มจากเดิมที่มีอยู่ การให้สถานภาพในแบบที่คงไว้ซึ่งสถานภาพเดิม การเสริมสถานภาพเดิม หรือลดสถานภาพเดิม หรือทั้งเสริมสถานภาพ และลดสถานภาพเดิม

2. เนื้อหาข่าวโทรทัศน์ ที่ให้สถานภาพแบบที่ได้มาโดยการสืบทอด มีลักษณะ เป็นการเสริมสถานภาพ คงไว้ซึ่งสถานภาพ และลดสถานภาพที่มีอยู่

ซึ่งข่าวโทรทัศน์ที่ให้สถานภาพในแบบที่ได้มาโดยการสืบทอด นั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษามาก เนื่องจากเป็นข่าวที่เกิดจากการพิจารณาคุณค่าของข่าวตามนโยบายของสถานี การตัดสินใจของบุคคลากร และเกี่ยวเนื่องกับความผูกพันทางสังคมของกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งและสถานี

การเสนอข่าวโทรทัศน์เกี่ยวกับบุคคลใด เท่ากับเป็นการสร้างชื่อเสียงให้การยกย่องสนับสนุนบุคคลนั้นทั้งในแง่บวกและลบ เพียงแค่การกล่าวถึงบุคคลใดก็เท่ากับเป็นการช่วยสร้างเสริมสถานภาพ หรือทำลายสถานภาพแก่บุคคลนั้นแล้ว ดังทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาประเทศของ Wilbur Schramm (1964:135-136) ที่กล่าวว่า "สื่อมวลชนสามารถให้สถานภาพแก่บุคคล"

และจากผลงานวิจัยของนางสาวอมรพรรณ นั้น จะเห็นว่ามีข่าวในลักษณะนี้อยู่มากที่สุดทีเดียว จึงเป็นแรงจูงใจให้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของข่าวที่มีสถานภาพในแบบที่ได้มา โดยการสืบทอด หรือที่เรียกว่า "ข่าวผาก" ว่ามีที่มา และมีกระบวนการเป็นข่าวตลอดจนบทบาทของ "ข่าวผาก" ที่มีต่อการให้สถานภาพทางสังคมนั้นจะเป็นอย่างไร

ทั้งนี้การศึกษาถึงบทบาท และกระบวนการเป็นข่าวของข่าวในลักษณะที่เรียกว่า "ข่าวผาก" นั้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะข่าวนั้นๆ ถูกมอบหมายให้ไปติดตามตามมาเป็นข่าวได้ แม้ว่าบางข่าวไม่ได้อยู่ในความสนใจหรือไม่มีคุณสมบัติของความเป็นข่าวและ "ข่าวผากเหล่านี้" มีบ้างหรือไม่ ที่เมื่อผู้สื่อข่าวติดตามไปหาข่าวแล้วพบประเด็นเนื้อหาเป็นข่าวที่มีคุณค่าของความเป็นข่าว ในสถานภาพเช่นเดียวกันกับข่าวที่มีสถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ

นอกจากนี้ มีการศึกษาที่ยืนยันความหมายและการมีอยู่ของข่าวผาก ในรายการข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 จากการศึกษาของนางสาวพรสุรีย์ ธนะศรีสีบวงส์ ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการคัดเลือกข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้พูดถึงข่าวดาวว่า "ข่าวดาวเป็นข่าวผากจากบุคคล องค์กร หรือสถาบันต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ต้องการจะเผยแพร่ข่าวสาร หรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหน่วยงานตน จึงขอความอนุเคราะห์มายังสถานีให้ทำข่าว และออกข่าวให้ด้วย"

และนายประโยชน์ เทียนศาสตร์ ซึ่งทำการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ข่าวกีฬาของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ได้พูดถึงการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกเหตุการณ์เพื่อเป็นข่าวตอนหนึ่งว่า "พิจารณาจากบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกทำข่าว ... หน่วยราชการ โดยเฉพาะทหารที่จัดกีฬาถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องไปทำ และมีผลบังคับต่อการปฏิบัติงานของสถานี..."

ดังนั้นความหมายของข่าวผาก ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นข่าวที่เกิดจากการถูกขอร้องให้ไปหาข่าวหรือเป็นคำสั่ง เป็นนโยบายของผู้บริหารสถานีที่มีมายังฝ่ายข่าวโดยตรง

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในแต่ละวันหนังสือเชิญหรือข่าวแจกที่มีมายังฝ่ายข่าว มีจำนวนมาก จึงน่าสนใจว่าทำไมบางข่าวถูกเลือกไปทำ แต่บางข่าวไม่ให้ไปทำ ฝ่ายข่าวมีหลักการอย่างไรในการตัดสินใจเลือกให้ไปทำและเลือกนำออกอากาศ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จึงเป็นการสานต่องานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพ ให้มีรายละเอียดสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้การศึกษาเจาะจงเฉพาะในเรื่องบทบาทของข่าวผากในรายการข่าวโทรทัศน์ช่วงทุ่มครึ่งและสองทุ่มของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 โดยผู้วิจัยจะต้องทำการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่กระบวนการรับแจ้งข่าว กระบวนการผลิตข่าวผาก จนกระทั่งกระบวนการออกอากาศ ซึ่งการเก็บข้อมูลในหัวข้อเหล่านี้จะต้องใกล้ชิดกับกระบวนการดังกล่าวทุกขั้นตอน

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาเฉพาะกรณี ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เนื่องจากผู้วิจัยมีอาชีพเป็นผู้สื่อข่าว และผู้ประกาศข่าว สังกัดฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และได้ปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรในสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มาเป็นเวลา 4 ปี

การที่ผู้วิจัยมีความใกล้ชิดกับแหล่งข้อมูลเป็นอย่างดี จะสามารถช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลทั้งจากเอกสาร จากบุคคล จากการสังเกต จากการร่วมปฏิบัติงานในขั้นตอนการผลิตข่าว และการออกอากาศของฝ่ายข่าว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการทำงาน และโครงสร้างขององค์กรอย่างลึกซึ้ง อันจะนำมาซึ่งการอธิบายถึงบทบาทของข่าวผากในรายการข่าวโทรทัศน์ในรายละเอียด และแง่มุมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากความใกล้ชิดข้อมูล ผู้วิจัยได้ทราบถึงความต้องการของผู้ปฏิบัติงานว่าต้องการทำข่าวที่มีคุณค่าของความเป็นข่าว และต้องการผลิตข่าวที่สร้างสรรค์สังคมเป็นประโยชน์ต่อผู้ชม แต่บางครั้ง ผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้นต้องผลิตข่าวที่เกิดจากนโยบายขององค์กรหรือเป็นการสั่งการมาจากผู้มีอำนาจเหนือองค์กรอีกทีหนึ่ง

ดังนั้นจะเห็นว่าโครงสร้าง เนื้อหาของข้าวผาก และกระบวนการเป็นข้าวของข้าวผาก จัดว่าเป็นข้าวที่มีปัจจัย และเงื่อนไขพิเศษ เป็นตัวกำหนด ซึ่งน่าสนใจศึกษาว่า ตัวกำหนดเหล่านั้นสร้างให้เกิดขั้นตอนหรือกระบวนการเป็นข้าวได้อย่างไร และในแต่ละวันมีข้าวผากมากมาย ข้าวเหล่านั้นมีคุณค่าในสถานะที่เป็นข้าวหรือไม่ และเมื่อเป็นข้าวแล้วส่งผลอย่างไรกับการดำเนินงานของสถานีฯ และมีผลต่อสถานภาพทางสังคมของผู้ที่เป็นข้าวอย่างไรบ้าง

ปัญหาในการวิจัย

1. ขั้นตอนหรือกระบวนการเป็นข้าวและการผลิตข้าวผากเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข้าวผากออกอากาศเป็นอย่างไร
3. ข้าวผากมีบทบาทต่อการให้สถานภาพทางสังคมได้อย่างไร
4. ข้าวผากมีบทบาทอย่างไรต่อการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงกระบวนการเป็นข้าวของข้าวผาก ขั้นตอนของการผลิตข้าวผาก การตัดสินใจคัดเลือกออกอากาศ และบทบาทของข้าวผากในรายการข้าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพทางสังคม

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษารายการข้าวทุ่มครึ่ง และข้าวสองทุ่ม ของสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 ยกเว้นข้าวต่างประเทศ โดยการปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายข้าวในส่วนการรับแจ้งข้าว การผลิตข้าว และการออกอากาศ
2. ศึกษาเนื้อหาของข้าวโทรทัศน์ โดยการบันทึกเทปโทรทัศน์รายการข้าวที่เผยแพร่ออกอากาศ ในช่วงเวลาเดียวกันกับการปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายข้าว ซึ่งจะต้องติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ ตั้งแต่วันจันทร์ที่ 28 ตุลาคม 2534 ถึงวันอาทิตย์ที่ 3 พฤศจิกายน 2534

ข้อตกลงเบื้องต้น

ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 มีการควบคุมในระดับนโยบาย โดยต้นสังกัด และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ให้ความสำคัญกับรายการข่าว เพราะถือว่าเป็นหน้าตาของสถานี

ข้อสันนิษฐาน

1. ข่าวผากคือข่าวชนิดหนึ่ง ในกระบวนการผลิตรายการข่าวโทรทัศน์
2. ข่าวผากมีบทบาทต่อการบริหาร และการปฏิบัติงานของสถานีโทรทัศน์
3. ข่าวผากมีบทบาทช่วยให้สถานภาพแก่บุคคล และสถาบันต่าง ๆ ใน 3 ลักษณะ คือ การเสริม การลด และการคงไว้ซึ่งสถานภาพ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท (Role) หมายถึง พฤติกรรม หรือหน้าที่ของข่าวผาก ที่มีต่อสถานภาพของบุคคล หรือ องค์กร ในด้านการยกย่องให้เกิดเกียรติ การทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อฐานะ หรือ คงไว้ซึ่งฐานะที่มีอยู่ในสังคม
2. ข่าวผาก หมายถึง ข่าวโทรทัศน์ในรายการข่าวภาค 19.30 - 20.00 น. ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ที่ไปทำตามที่ได้มีการขอร้อง หรือสั่งให้ไปทำตามนโยบายของสถานี หรือตามคำสั่งของผู้บริหารสถานี รวมถึงข่าวที่ผลิตสำเร็จรูปนำมาให้ฝ่ายข่าวออกอากาศ
3. สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มคนในสังคมเป็นสิทธิหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่และที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น รวมทั้งสังคมส่วนรวมโดยสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบอย่างไรในสังคม เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการเป็นข่าวของข่าวผาก และบทบาทของข่าวผากในรายการข่าวโทรทัศน์
2. การวิจัยนี้คาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อไป ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และการสร้างสรรค์ตัวสารของรายการข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ให้เหมาะสมกับผู้รับ และเป็นแนวทาง ในด้านการผลิตงานของนักสื่อสารมวลชนต่อไป
3. ผลของการวิจัย จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการอธิบาย และทำนายทฤษฎีสื่อสารมวลชน และในสาขาวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และยังช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ ของสาขาสื่อสารมวลชน ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในเรื่องที่คล้ายคลึงกันนี้ต่อไป